

Erdélyi örökségünk digitalizálva
Szolgálni az erdélyi magyar közösséget és tudományt
2011.05.23 17:34

Vass-Gabay Dorka

Erdélyi Digitális Adattárat hozott létre az Erdélyi Múzeum-Egyesület, mellyel a társaság az erdélyi magyar tudományos és művelődési örökséget teszi elérhetővé digitalizálva. Az adattárral széles körben lehet terjeszteni az erdélyi magyarság teljes gyűjteményét, és az könnyen elérhető bárki számára. A másfél évszázada működő egyesület regionális tudásközpont létrehozását is tervezi a kolozsvári Wass Ottilia-házban, amely az öszmagyarság érdekében végzett kutatások egyik bázisa lehetne Romániában.

„Egybehordani a szép Erdély ritkaságait, régiségeit, természeti kincseinek válogatott darabjait, és egy táborba egyesíteni azokat, kik a tudomány örök céljáért dolgoznak és lelkesednek” – e gondolatok jegyében alapította 152 évvel ezelőtt az Erdélyi Múzeum-Egyesületet (EME) gróf Mikó Imre művelődés- és gazdaságpolitikus. Ez az egyesület azóta is, ha nem is töretlenül, de él, és szolgálja az erdélyi magyar közösséget és a tudományt. Legújabb terveik egyike egy Erdélyi Digitális Adattár létrehozása volt azzal a céllal, hogy archiváló és szolgáltató intézményként gyűjteményeket alakítson ki és gondozzon, valamint szolgáltatásokat fejlesszen és üzemeltessen az oktatás és a kutatás elősegítésére. – Az Erdélyi Digitális Adattár gondolata a 2005 februárjában aláírt EME–OSZK együttműködés tervezetéhez vezethető vissza. A fejlesztés többéves munkát vett igénybe, hiszen a keretrendszer kiépítése s főleg a digitális adatok folyamatos létrehozása időigényes munka – mondta lapunknak Bitay Enikő, az EME főtitkára.

Az EME – hagyományához híven – kiemelt figyelmet fordít a gyűjteményében lévő örökség megőrzésére és gyarapítására, tudományos feldolgozására és publikálására. Az információs társadalom követelményeit szem előtt tartva a digitális adattár révén szeretné a világhálón elérhetővé tenni tudósok hagyatékából, levéltári anyagokból, kéziratokból, könyvekből és fotókból álló gyűjteményének jelentős részét. A digitális adattáron keresztül az erdélyi tudományos munkákat széles körben meg lehet ismertetni, és lehet terjeszteni, illetve könnyebben elérhetők a kiadványok, s teljes szövegükben mód van a keresésre. Az adattár fejlesztéseként hosszú távon lehetőség nyílik az EME elkobzott gyűjteményeinek feldolgozására is, mely az erdélyi magyarság egyik legfontosabb gyűjteménye; mielőbbi feldolgozása és közzététele legalább annyira fontos, mint a tulajdonjogának tisztázása – emelte ki Bitay Enikő, hozzátéve, hogy az adattárban helyet kapnak az intézetben folyó kutatási programok által gyűjtött forrásanyagok, illetve a kutatások eredményei is: tanulmányok, publikációk majd minden tudományterületen. A szöveg, a kép és az audiovizuális anyagok megőrzése, interneten való elérhetősége, a dokumentumok teljes szövegű kereshetősége, az adatok letölthetősége a további kutatást, valamint az oktatást is egyértelműen és nagymértékben segítheti.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 1859. november 23-án alakult meg, könyvtárat, természettudományi és történelmi gyűjteményt (régészet, numizmatika, műtárgyak), levéltárat, képtárat, néprajzi gyűjteményt tartott fenn azzal a céllal, hogy az erdélyi magyarság múltjának tárgyi és írásos emlékei fennmaradjanak – mondta Sipos Gábor, az EME elnöke, aki hangsúlyozta, az egyesület gyűjteményei tették lehetővé a kolozsvári tudományegyetem megalapítását 1872-ben. Az egyetem szerződés alapján használatba vette a tudományos gyűjteményeket, és bért fizetett értük. Az egyesület az erdélyi tudomány kutatási eredményeinek közzététele céljából folyóiratokat is megjelentetett: 1874-től az Erdélyi Múzeumot, 1878-tól pedig az Orvostudományi Értesítőt. A kommunizmus az Erdélyi Múzeum-Egyesületet sem kímélte, tevékenységét 1950 februárjában szüntette meg a román kommunista kormányzat. Működését 1990-ben kezdhetette újra öt szakosztállyal, melyek száma azóta hétre emelkedett. Az említett folyóiratok is újraindultak, ezenkívül évente 10-12 tudományos kiadványt jelentet meg mindenféle tudományágból. 1995-től kutatóintézetet tart fenn, és az új könyvtár több mint 80 ezer kötetet tartalmaz, kézírattára az erdélyi magyar tudósok hagyatékait őrzi.

– Munkánkat a magyar állam, az MTA, a romániai Communitas alapítvány támogatja rendszeresen, és egy romániai CNSIS (a magyar OTKA megfelelője) pályázatot is elnyertünk három évre. Egy-két rendezvényünket a kolozsvári városi tanács is támogatja évente – fogalmazott Sipos Gábor, hozzátéve, az egyesület gyűjteményeit ma a kolozsvári BBTE és más intézmények kezelik, az EME tulajdonjogát a román állam egyelőre nem ismeri el.

Arra a kérdésre, hogy milyen kapcsolatuk van más intézményekkel, az elnök elmondta: – A gyűjteményeket kezelő intézmények közül a kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtárral a legjobb a viszony, ott őrzik 300 ezer kötetnyi könyvtárukat a kéziratokkal és más különgyűjteményekkel együtt. Az egyetemi könyvtár többször rendezett kiállítást az EME könyvtárának történetéről, és ugyancsak jó kapcsolatban vagyunk az EME gyűjtőlevéltárát és intézményi irattárát kezelő megyei levéltárral (Román Országos Levéltár Kolozs Megyei Igazgatósága). Az EME digitális adattárának avatása június 10-én lesz Kolozsvárott.

Az EME tevékenysége itt még korántsem ér véget. A fejedelmi kancellárián keletkezett dokumentumokat tartalmazó Királyi könyvek közzététele is folyamatban van. Az erdélyi Királyi könyvek az erdélyi fejedelmek által kiállított oklevelek szövegét tartalmazza, ezt a kéziratok jegyzőkönyvsorozatát a Magyar Országos Levéltárban (MOL) őrzik, az EME tudományos munkatársai az oklevelek információit magyar nyelvű kivonatokban közlik. A kiadványból eddig két kötet jelent meg, és Magyarországon is kapható.

Szabó T. Attila nyelvészprofesszor szótörténeti vonatkozású levéltári kijegyzéseit közli az Erdélyi magyar szótörténeti tár, ami a 16–19. századi beszélt nyelv fordulatait teszi közzismertté. Első kötete 1976-ban jelent meg a bukaresti székhelyű Kriterion Könyvkiadónál, az EME 1995-től kapcsolódott be a sajtó alá rendezés munkálataiba, A IX. kötettől az EME társkiadóként szerepel az Akadémiai Kiadó mellett. Most az utolsó, XIV. kötet szerkesztése folyik.

Az EME tervei közt szerepel a Wass Ottilia-ház rendezetlen jogviszonyának megszüntetése is. Ahogy az elnök kifejtette, a házat Kolozsvár főterén a névadó adományozta az egyesületnek az I. világháború után, jövedelméből sikerült az egyesületet fenntartani a két világháború közötti időszakban és másfél évtizedes szünet után újból megjelentetni az Erdélyi Múzeumot. Az EME most egy regionális tudásközpontot szeretne létrehozni a Wass Ottilia-házban. – A Regionális tudásközpont lényege, hogy a visszaigényelt kolozsvári főtéri ingatlanunkat a tudomány szolgálatába állítsuk úgy, hogy az oktatási intézményekkel karöltve kutatási programokat működtethessünk, melyek révén a régiót, a kutatást s egyben az oktatást is fejlesszük, s mindemellett a tudós-oktatói utánpótlást is biztosítsuk. Amennyiben sikerül az ingatlan tulajdonjogát tisztázni, a Wass Ottilia-ház az erdélyi magyar közösség és az ősszmagyarság érdekében végzett kutatások egyik bázisa lehetne Romániában.